

A színek, szavak, szabadalmak embere

Veress Ferenc

(1908-1983)

NÉVADÓ VÁLASZTÁS

Veress Ferenc személyére akkor esett nagyobb figyelem, amikor 1992 februárjában ipari iskolánkat róla nevezték el. Az iskola vezetése úgy gondolta, hogy munkássága alapján a képzési profilhoz illő, böszörményi gyökerekkel rendelkező, szorgalma és kitartása révén az ifjúság elé példaként állítható ember nevét viselve tisztelgünk emléke előtt, ápoljuk hagyatékát. Veress Ferenc életének (özvegyétől kapott) dokumentumaiból iskolánkban állandó kiállítás látható.

A magyar televízió „Nehéz emberek” címmel indított sorozatában 1976. január 28-án vetítette a *Színek, szavak, szabadalmak* című alkotást. Ilkei Csaba forgatókönyve alapján készült a festő, költő, feltaláló életét bemutató ötven perces film, amelyben egy hajdúsági tájszólással

beszélő, ősz hajú, szép arcú, tiszta tekintetű ember válaszolhat Vértessy Sándor riporter kérdéseire. A nemzetközi hírnevet hozó, 21. találmányával kálváriát járó feltaláló küzdelmében Ilkei Csaba volt egyik segítője. Megismerve a sokoldalú ember életútját, közzétételre méltónak vélte, de még az alkotókat is meglepte a vetítés utáni visszhang. Megismételték, és újságcikkek tömege foglalkozott Veress Ferenc ügyével.

KI ÉS MI VOLT VERESS FERENC?

Hajdúböszörményben született 1908. augusztus 24-én. Ezekben az időkben a Vár utcában élt a népes Veress család. Édesanyjuk, Pintye Klára, aki piaci kofa volt, valójában a saját, gipszből készült, szenteket ábrázoló szobrocskáit is árulta. Az apa, Veress György fuvarozással kereste a család kenyerét, ezért lehetett az üresen álló kerégyártó műhelyből festőműhely, amikor a fronton megsebesült legnagyobb fiú, Géza itthon lábadozott. Ő már ekkor Glatz Oszkár tanítványa volt Pesten. Itthon viszont Káplár Miklóssal és Maghy Zoltánnal a nagy feladatra készültek, járták a Hortobágyot is. Velük volt a két kisebb Veress fiú, Zoltán és a tíz év körüli Ferenc. Veress Géza Ázsiát is megjárta, majd Debrecenben telepedett le, és festőművészként vált közismertté. Később Zoltán is festészetből élt Nyíregyházán.

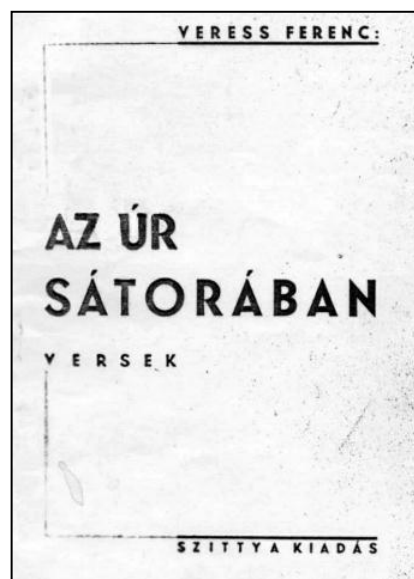

Ferencet már nem tudták taníttatni a szülők, lakatos tanulónak adták Oláh Ferencné Désány utcai műhelyébe, ahol hamarosan Oláh Barna lett a tulajdonos. Ferenc különösen rajzból teljesített kiválóan az iskolában. Kitüntetéssel szabadult, majd mestere engedélyével a Felsőfokú Fémipari Iskolában (ma a Mechwart) tanult. Később az Arad utcán Kiss Sándor műhelyében dolgozott. A „szerszámot” mindig megbecsülte, de „*vágytam lenni valamivé*” vallotta a 20 éves korában kiadott verses kötetének előszavában. Kifejező a cím: **Szárnyalás előtt**. Veress Géza készítette a borítón látható, röpködni még gyenge angyalt. Veress Ferenc gyakori vendég volt bátyjánál, ahol találkozott Veress Péterrel, József Attilával, Tóth Árpáddal, bekapcsolódott a Tiszántúli Figyelő című lap szerkesztőségébe.

Lakatosként dolgozott, közben szabadalmaztatta találmányait: *Paprika-só adagoló*, *Higiénikus fogvájótartó*, *egy emelőszerkezet* és az életének megváltoztatását jelentő **Zephir kályha**. A szabadalmat megvásároló német cégtől annyi pénz kapott, hogy a fővárosban akart élni, és a művészetekkel foglalkozni. Felesége és az elsőszülött fia, Zoltán nem mentek vele 1936-ban, amikor megvált szülővárosától.

Művészvilág címmel adott ki folyóiratot, de ábrándjai nem valósulhattak meg. A szellemi közeg, baráti köre a művészetekhez kötötte, de megélhetést a Danuvia Gépgyárban lakatosként talált. Mivel hadi üzemben dolgozott, nem vitték el katonának. 1942-ben kiadta második verses kötetét az **Úr sátorában** címmel. Fokozatosan emelkedett a vállalati ranglétrán, közben *guruló*, *ugró játékokat* szabadalmaztatott, a háború után pedig hívatásos játéktervező volt. A Pajtás Újságba 1946-48-ban

tudományos cikkekét írt: *A tűz az emberiség szolgálatában*, *A vasgyúró víz titka*, *A legelső kerék*, *A géplidérc*, *Utazás a színek birodalmában*. Egyszerű, otthon is elkészíthető játékok leírásával, rajzos bemutatásával segítette a háború utáni helyzetben a gyermekek kreativitását.

Második házasságából született György fia, és Klára leánya.

1947-ben bátyjának rajzaival illusztrálva kiadta az **Évike megmentője** című verses mesekönyvét.

Az ötvenes években játékaiból Angliába is szállítottak, majd sorban születtek a jelentősebb találmányai: Klimatikus gyógykamra, Gabonataroló

hűtőtorony, Hengeres testeket feliratozó nyomdagép, Mechanizált futball-és tekejáték. Ezekről már újságcikkek szóltak, sőt a fiolákat, töltényeket feliratozó **nyomdagépről** és az **asztali fociról** filmhíradóban is értesülhetett az ország.

Egyetemi diplomát akart, de munkahelyén, ahol egy mérnök csoportot vezetett, nem járultak hozzá továbbtanulásához. Mérnökké lett fiai tankönyvein kívül minden szakirodalmat ismert, mert nyughatatlan természete vitte a felfedezések felé. Így jött rá fizikus unokaöccsével együtt, hogy a nemesfémek és ötvözetek darabolhatók hulladék keletkezése nélkül. Bármilyen profilú fémrúd egy bizonyos hőmérsékleten,

nagy nyomás alatt megolvad, és ezzel a síkfolyatással sérülés nélkül csúsznak szét a darabok. Az így darabolt fémfogácsákból, mint előgyártmányból, amit millió szám használt az ipar, azután tubust, zárat, bármit lehet préselni.

Az elmélet bizonyítása, és a gép megalkotása vitte el a feltaláló egészségét. Akadályozták a munkahelyén, a segítőnek jelentkező munkatárs el akarta tulajdonítani az eljárást,

ebből keserves pereskedés lett. A berendezést 1963-ban bemutatták a BNV-n, cikket írtak róla, de az iparban érdeklődés nem mutatkozott. Amikor a daraboló 1964-ben kikerült a lipcsei vásárra, a külkereskedők nem

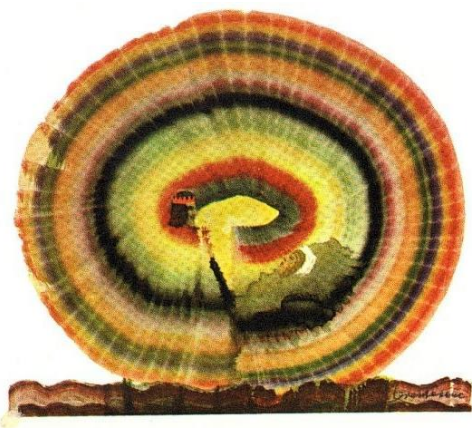

törődtek vele. Veress Ferenc négy nyelven ismertetőt készíttetett saját költségén, és maga kezdte népszerűsíteni találmányát. Újsághírekből tudjuk, hogy a szocialista országok akkori legrangosabb vásárán „*az évszázad találmányának*” nevezték el. 1965-ben a londoni mérnökök lapja az ottani kiállítás után kiemelten foglalkozott a daraboló géppel. Az eredmény: egy svájci cég nyolc európai ország számára vásárolta meg a használat jogát. Itthon nem kellett az iparnak, pedig a híradások szerint milliárdokat takaríthattak volna meg. Később öt vállalat használta. 1968-ban a találmány világszabadalmát egy kanadai magyar vette meg, háromféle szerszámgépbe építve látta el vele a fejlett ipari világot. A szabadalomért az államnak fizetett egymillió dollárt. Veress Ferencnek tíz százalék járt. Azokba az országokba, ahol az eljárást bevezették, meghívták a feltalálót. Így lett világhíró Veress Ferenc, az európai országokon kívül az USA-ban és Kanadában is megfordult. A találmány járta az útját, újabb gépekbe beépítve újabb elismeréseket hozott.

Szakmai kiküldetése idején, 1967-ben Bázelen ismerkedett meg René Feissellel, egy zürichi modern galéria tulajdonosával, akivel megbeszéltek, hogy akvarelljeiből kiállítást rendeznek. Itthon, saját vállalatának vezetője nem

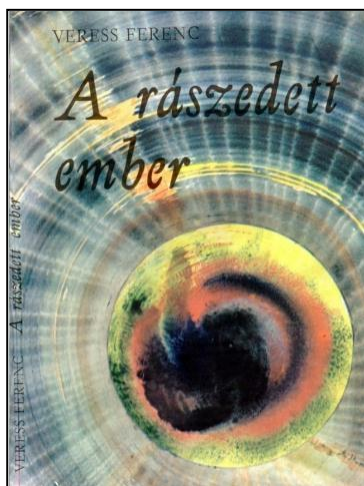
engedélyezte, hogy képeinek keretezését munkaidő után, a gyárban végezze, mégis sikerült 80 képet kiküldenie Zürichbe a Sonneg Galériába. Elkészült a német és angol nyelvű ismertető is, de saját kiállításának megnyitójára nem kapott útlevelet!

technikai megújítás foglalkoztatja a képek létrehozásában. Több csövecskét

1968-ban a kanadai kiküldetés során Montrealban már életmű kiállítást rendeztek neki, azaz a műszaki találmányok, festmények és a könyvek együtt mutatták be a sokoldalú embert. Amerikai barátai javasolták, hogy festészeti technikáját nevezze vibratív festészetnek. Ő nem vallotta festőnek magát, arról beszélt, hogy a

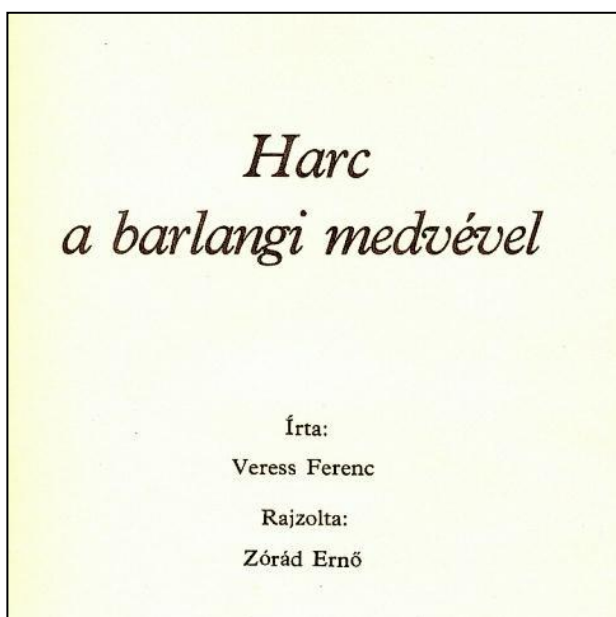
összekapcsolva készített ecsetet, és ezzel egyszerre vitt fel különböző színeket, mert a nyugtalan, felpörgő világot akarta megörökíteni.

Nyugdíjazása után talált újra szülővárosára. Kapcsolatokat keresett, így került sor 1974. május 30-tól június 6-ig életmű kiállításának megrendezésére a Hajdúsági Múzeumban, és *A rászédett ember* című, válogatott verseit, 15 akvarelljét és tanulmányokat tartalmazó könyv megjelentetésére. Külön rendeztek az

író, a festő és a feltaláló számára találkozókat. Dr. Oláh Imre filmet készített az eseményekről.

Betegségében, a találmánya körüli nehézségekben házassága felbomlott, de 1974-ben rátalált Takács Gizella személyében arra a társra, 1977-től házastársra, aki új erőt adott az alkotáshoz, életkedvet a hátralévő évekhez.

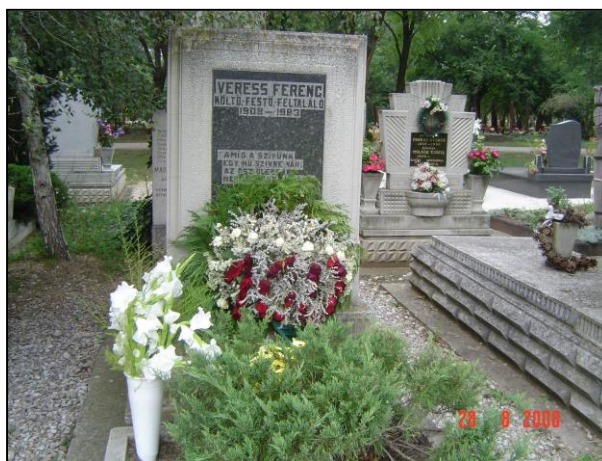

Rádióban, újságokban és a tv-filmben már, mint a reneszánsz embert mutatták be. Képeit az ország különböző térségeiben – Dél-Alföld, a Velencei-tó környéke – állították ki. Ő maga is gyakran nyitott meg kiállításokat. 1979-ben gyermekek számára kiadta a **Harc a barlangi medvével** című könyvét, Zórád Ernő rajzaival. Tudományos cikkeket írt folyóiratokba. Kiadásra várt az

Ellesett pillanatok című kötet, apró, pillanatversekkel.

1983. február 2-án rövid rosszullet után megviselt szíve feladta, 75 éves volt.

*„Hogy szülőföldemre visszatérek,
Az a remény szívembe' örök.
Ha elérem az aggkort, ott élek,
És ott hulljon rám a néma rög.”*

Akarata teljesült. Hajdúböszörmény város díszsírhellyel tisztelte meg, a Nyugati temetőben. Nekrológiáját dr. Nyakas Miklós hajdúböszörményi múzeumigazgató írta a helyi újságban.

VERESS FERENC UTÓÉLETE

Ő is azok közé az emberek közé tartozott, akik szinte előre látták sorsuk alakulását, erről meggyőződhetnek, akik elolvassák írásait. Azt, azonban ő sem tudhatta, hogyan él tovább neve, amikor a **Síron túl** című versében az alább idézett sorokat írta:

*„Testem már föld alá került
mégsem vagyok sehol,
pedig biztos, hogy létezem,
de – hol?”*

A korábban 122. Sz. Ipari Szakmunkásképzőnek nevezett iskola 1992. február 17-én vette fel Veress Ferenc nevét. Akkor még nem sokan tudták városunkban, ki volt ő. Majd iskolánk munkatársai kutatni kezdték életét, egyre többször írtak róla a helyi újságban, főleg évfordulók kapcsán.

A névadóünnepségre nem tudott eljönni dr. Ilkei Csaba, a neves televíziós személyiség (aki akkor országgyűlési képviselő is volt), de elküldte a nála lévő filmforgatókönyvet egy levél kíséretében: *„Veress Ferencet jól ismertem, zseniális feltaláló volt, finom lelkületű költő és új utakat kereső festő. Büszke vagyok arra, hogy élete nehéz szakaszában mellé állhattam, segíthettem küzdelmét a visszahúzó erőkkel szemben, támogathattam kibontakozását a meg nem értéssel kikövezett úton.”*

A Veress Ferenc dokumentumok őrzője az iskolai könyvtárunk, gondozója és feldolgozója a mindenkori könyvtárostánár. 2008-tól az eredeti dokumentumok a helyi levéltárban kutathatók. Könyvtárunkban a dokumentumok fénymásolataiból (szabadalmak, önéletrajzok, okmányok, tervrajzok, újságcikkek) közkézen forgó összeállítás áll az érdeklődők rendelkezésére.

Tanulóink és dolgozóink számára **„Veress Ferenc-díjat”** alapítottunk, melyet kiváló teljesítményért kaphat meg minden tanévben egy tanuló és egy pedagógus az évzáró ünnepségen.

A kulturális életben eredményesen szereplő diákok a **Veress Ferenc Alapítvány** jutalmaiból részesülhetnek.

Évente (februárban) megrendezzük a Veress Ferenc napokat. Elsős tanulóink ekkor ismerkedhetnek meg Veress Ferencel, amikor megtekintik a névadónkról készült filmet és megkoszorúzzák sírját. Évente változó aktuális rendezvényekkel tesszük tartalmassá az ünnepi napokat.

Emlékének ápolására vetélkedőket hirdetünk, osztályfőnöki órákat tartunk, valamint vers- és prózamondó versenyeket szervezünk.

Halálának 15. évfordulóján Kósa Ferenc író méltatta filmbemutatóval és irodalmi műsorral összekötött megemlékezésen Veress Ferenc nagyságát. Az iskola állandó kiállítását kibővítettük, az udvaron kopjafás emlékhelyet alakítottunk ki.

Születésének 100. évfordulóján a Városi Televízió közreműködésével film készült életéről. Intézményünk arra vállalkozott, hogy Veres Ferenc sírját ápoljuk, szellemi örökségét, emberi példáját megőrizzük és az utánunk jövőknek átadjuk.

Bagossi Gáborné